

Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo
ministerija

Pagrindiniai klausimai:

■ Užsienio šalių patirtis taikant principą „pinigai paskui mokinį / vaiką“:

- Kokie galimi tėvų didesnio pasirinkimo padariniai?
- Ką rodo JAV ir Jungtinės Karalystės patirtis taikant ikimokyklinio ugdymo krepšelį?
- Kas yra būdinga privatiems ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjams?

■ Į kokius klausimus reikės atsakyti Lietuvai įvedus ikimokyklinio ugdymo krepšelį?

IKIMOKYKLINIO UGDYMO FINANSAVIMAS. AR IKIMOKYKLINIO UGDYMO KREPŠELIS PATEISINS LŪKESČIUS?

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų įgyvendinimo priemonėse akcentuojamas siekis nuosekliai įgyvendinti lėšų paskirstymo metodikos principą „pinigai paskui mokinį“ visose švietimo grandyse. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011–2013 metų programos priemonėse numatyta nuo 2011 m. finansuoti ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą taikant ikimokyklinio ugdymo krepšelio finansavimo principus (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. kovo 1 d. įsakymas Nr. V-350). Šiame leidinyje aptarsime užsienio šalių patirtį taikant principą „pinigai paskui mokinį / vaiką“ bendrojo ugdymo bei ikimokyklinio ugdymo mokyklose ir kokių klausimų gali kilti Lietuvai įvedus ikimokyklinio ugdymo (IU) krepšelį.

Užsienio šalių patirtis rodo, kad didesnės tėvų galimybės rinktis vienodai dažnai gali ir didinti, ir mažinti socialinę atskirtį. Pastebima, kad yra skirtumų ne tik šalių, bet ir paskirų mokyklų lygmeniu. Ko gero, įvairios pasirinkimų schemos, kurios siūlomos tėvams, gali būti veiksmingos, jei skurdžių šeimų tėvai būtų aktyvesni ir jiems būtų teikiama daugiau ir įvairesnės informacijos.

JAV ir Jungtinės Karalystės ikimokyklinio ugdymo finansavimo patirtis rodo, kad IU krepšelio taikymas sudaro sąlygas ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtrai valstybiniame sektoriuje; gerina ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumą; didina konkurenciją, kuri savo ruožtu pagerina vaikų darželių veiklos rezultatus ir kokybę.

Ikimokyklinio ugdymo krepšelio skyrimas visiems ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjams (valstybiniams ir nevalstybiniams) stiprina socialinę sanglaudą ir didina socialinę teisingumą, kai sudaromos sąlygos didesnei lygybei skirtingas pajamas turinčioms šeimoms. Lygios dalyvavimo ikimokykliniame ugdyme galimybės griauja vaikų stratifikavimą pagal šeimos gaunamas pajamas, kai valstybinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos aptarnauja skurdžiuosius, o privatūs – tuos, kurie gali mokėti.

Ikimokykliniame ugdyme dalyvaujantys privatūs paslaugų teikėjai pasiekia teigiamus rezultatus, kai ikimokyklinių įstaigų veikla reglamentuojama atsižvelgiant į pasirinkimo galimybių, teisingumo ir socialinės sanglaudos stiprinimą. Net ir esant dideliame veiklos reglamentavimui gali atsirasti konkurencija, kuri daro teigiamą poveikį ikimokyklinių įstaigų veiklos rezultatams.

Privatūs ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjai linkę pasitraukti iš IU krepšelio diegimo programos, jei veiklos reglamentavimas labiau apsunkina nei padeda, jei ateities perspektyva nėra aiški. Tarp valstybinių ir nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų gali susiklostyti nekonkuruojantys, o papildantys vienas kitą santykiai: savotiškas pasidalijimas teikiama paslaugų tipais ir aptarnavimo teritorija.

2011 m. Lietuvoje įvedus IU krepšelį, ikimokyklinio ugdymo įstaigas lanko per 5 000 vaikų daugiau palyginti su 2010 m. IU krepšelyje numatyta 35 proc. didesnė lėšų suma vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, galimybė skirti lėšų ikimokyklinio ugdymo prieinamumui ir paslaugų įvairovei didinti. Teisės aktuose numatytos palankios sąlygos privatiems ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjams sudaro prielaidas ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumui gerinti.

Ikimokyklinio ugdymo krepšelio diegimo pirmųjų metų rezultatai dar neleidžia atsakyti į klausimus: ar privatūs darželiai steigsis tik miestuose, ar ir kaimiškosiose savivaldybėse? Ar privatūs darželiai konkuruos su valstybiniais, ar tik tarpusavyje dėl turtingų šeimų vaikų, kartu didindami (mažindami) skurdžių šeimų vaikų segregaciją? Ar pavyks padidinti socialinę sanglaudą, užtikrinant vienodą ugdymo branduolį ir kartu didinant ikimokyklinių paslaugų įvairovę?

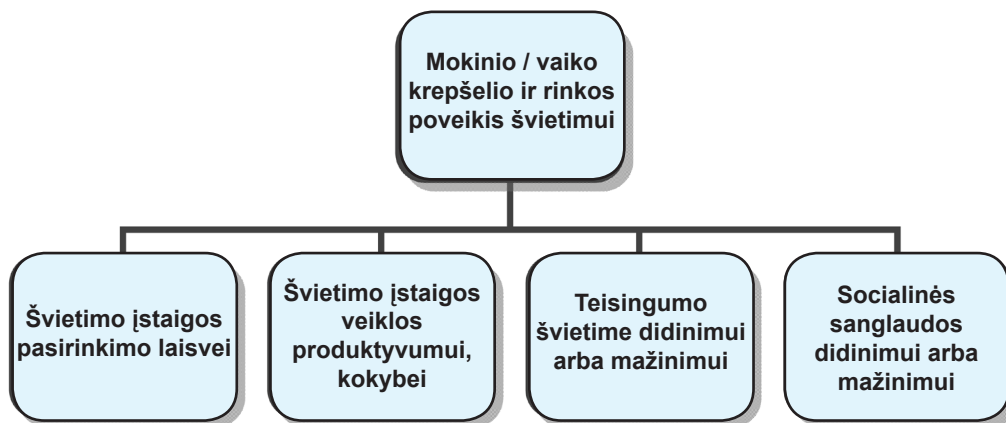
MOKINIO / VAIKO KREPŠELIO IR RINKOS ELEMENTŲ TAIKymo PATIRTIS PASAULYJE

Dvi dvynės idėjos – konkurencija ir pasirinkimas – turėjo didžiulę ideologinę ir politinę varomąją jėgą įtraukiant privačius paslaugų teikėjus į švietimą. Visi pokyčiai švietime, taip pat ir švietimo rinkos kūrimas susiduria su konfliktuojančiais tarpusavyje tikslais. Tai verčia ieškoti kompromisų: aukoti vienus tikslus siekiant kitų. Taigi, gali kilti arba kyla konfliktas tarp privačių ir visuomenės interesų švietime. Todėl netgi rinkoje, kurioje egzistuoja konkurencija, valstybės reguliavimas yra būtinas: vyriausybė, siekdama apginti visuomenės interesą, turi nustatyti pagrindinius švietimo standartus. Kyla klausimas: kaip stipriai tai turi būti reguliuojama, o ne ar apskritai reikia reguliuoti?

Principo „pinigai paskui vaiką“ taikymas švietimo srityje vertinamas prieštarogai. Diskusija, kilusi 1962 m., M. Friedman

pasiūlius vadinamąją *voucherio* schemą, tęsiasi iki šiol. Diskutuojama, ar ši schema didina tėvų galimybes rinktis švietimo įstaigą, didina socialinę atskirtį ir socialinę sanglaudą ar mažina jas, teigiamą ar neigiamą įtaką daro švietimo įstaigų veiklos kokybei, ar įmanoma laisva konkurencija švietime. Iš pradžių panagrinėsime, ką rodo mokslinių tyrimų rezultatai apie mokinio krepšelio taikymo švietime rezultatus remdamiesi hipotetine prielaida, kad ikimokykliniame ugdyme turėtų reikštis tie patys bendrieji dėsningumai, kurie yra pastebėti taikant principą „pinigai paskui mokinį“ bendrojo ugdymo mokyklose.

Mokinio (vaiko) krepšelio taikymo švietime problema yra nagrinėjama atsižvelgiant į keturis kriterijus (pagal Edwin G. West.):

Galimybė rinktis švietimo įstaigą: ar tai didina švietimo prieinamumą, lygias galimybes, socialinį teisingumą?

Gyventojai gali rinktis švietimo įstaigas, kurios geriausiai atitinka jų poreikius, kai atsiranda tokių įstaigų įvairovė ir jos siekia atsižvelgti į klientų poreikius. Šeimos pasirinkimą lemia išpažįstamos vertybės ir savo vaikų poreikių suvokimas. Atsižvelgdami į tai, jie ieško tokių ikimokyklinių įstaigų, vėliau – mokyklų, kurios atspindi šias vertybes, arba bent jau neprieštarauja joms. Jei besiformuojanti rinka atsiliepa tik į įvairius tėvų grupių poreikius, ikimokyklinio ugdymo įstaigos nesiorientuoja į homogeninę bendros patirties visiems vaikams pasiūlą. Vietoj to, jos išsiskaido į rinkos nišas, kurios tinka ir patinka atskiroms šeimoms, segmentus, paremtus religiniais įsitikinimais, vaiko ugdymo filosofija, ugdymo metodais ir t. t. Be to, daugelis šeimų gali rinktis pagal priklausymą konkrečiam socialiniam sluoksniui. O tai gali didinti socialinę atskirtį. Užsienio mokslininkų tyrimai rodo, kad tėvams gali būti sunku įvertinti švietimo įstaigų ugdymo kokybę remiantis jų teikiama informacija, nes rinkos sąlygomis švietimo įstaigos deklaruoja tikslus ir siekius, o ne tai, kas

leistų lyginti vienas įstaigas su kitomis. Be to, šeimos, esančios nepalankioje socialinėje ar ekonominėje padėtyje, mažiau linkusios dalyvauti krepšelio (angl. *vouchers*) programose, nei palankiomis sąlygomis gyvenančios šeimos. Taigi pasirinkimo galimybė gali sudaryti sąlygas didėti atotrūkiui tarp palankiomis ir nepalankiomis sąlygomis gimusių vaikų (Coosons ir Sugarman, 1978; Chub ir Moe, 1990).

Švietimo įstaigos pasirinkimo pasekmės. Įtikinamai įrodyti savo tiesą yra sunku ir teigiantiesiems, kad pasirinkimo didinimas didina socialinę atskirtį (segregaciją) (kartu mažina lygias galimybes ir teisingumą), ir tiems, kurie teigia priešingai. Segregacija atsiranda tada, kai vaikai, gyvenantys įvairiomis socialinėmis ekonominėmis sąlygomis, lanko skirtingas švietimo įstaigas. Paprastai segregacija atsiranda ir didėja, kai tėvai priima vienai ar kitai tėvų grupei specifinius sprendimus (Bagley, 1996). Kaip matyti iš 1 lentelės, galimybė tėvams rinktis vienodai dažnai gali arba didinti, arba mažinti socialinę atskirtį. Akivaizdu, kad įvairiose šalyse yra skirtingai. Skirtumai galimi ne tik šalies, bet ir mokyklų lygmeniu.

1 lentelė. Švietimo įstaigų pasirinkimo galimybių didinimo poveikis socialinei segregacijai

Pasirinkimo galimybių didinimas	
Plusai	Minusai
Tai geriausias būdas išvengti skurdo, didina galimybes visuomenėje nepripatusioms, socialiai nuskriaustoms šeimoms.	Tai daro žalą nepriviligijuotoms šeimoms (Fecho, 2001).
Tai suteikia galimybę mažas pajamas turinčioms šeimoms, kurios kitaip negalėtų patekti į norimas mokyklas (Gelber, 2008).	Privilegijuotos šeimos labiau linkusios siekti vietų norimoje mokykloje, nes gerai žino sistemą ir turi galimybę vežioti vaikus į tolesnes mokyklas (Goard, Taylor ir Fitz, 2002).

Pasirinkimo galimybių didinimas	
Plusai	Minusai
Galimybė rinktis – tai suliejimas to, kas yra geriausia valstybinėse ir privačiose mokyklose.	Naudojimasis pasirinkimo galimybėmis priklauso nuo šeimos socialinių ekonominių galimybių (Lynch ir Moran, 2006).
Mokyklos pasirinkimas gali iš tikro mažinti socialinę nelygybę (Mortore ir Davenport). Vokietijos ir Prancūzijos pavyzdžiai rodo, kad didžiausią naudą gauna darbininkų klasės vaikai.	Olandijoje tėvai dažnai renka savo vaikams mokyklas pagal socialinį ekonominį statusą (Gillborn, 1997; Goldhaber ir Eide, 2002).
Autorių tyrimas rodo, kad sudarius vienodai geras galimybes rinktis visiems, didžiausias teigiamas poveikis buvo afroamerikiečių vaikams (Glenn, 1989; Kirkpatrick, 1990).	Ispanijoje atlikti tyrimai rodo, kad rinkos sąlygomis vidurinės ir aukštesnės klasės šeimos paprastai renkasi populiarias ir dažniausiai nepriklausomas mokyklas, o skurdžios šeimos pasilieka prastėjančiose valstybinėse mokyklose (Stambach ir Becker, 2006).
Turintys aukštesnę išsilavinimą tėvai yra labiau linkę bandyti rinktis neatsižvelgdami į tai, ar priklauso aukštesnei, ar žemesnei socialinės ekonominės gerovės grupei (Gelber, 2008). Turėdami daugiau laisvės jie gali rinktis mokyklą ne pagal gyvenamąją vietą, ir nėra taip, kad sunkiomis sąlygomis (nepriteklyje) gyvenantieji lanko prastesnes mokyklas (Gorard, Taylor ir Fitz, 2003).	Didesnės pasirinkimo galimybės ir konkurencija tam tikromis sąlygomis didina segregaciją, ypač miesto bendruomenėse. Geografinis mobilumas yra susijęs su socialiniu mobilumu. Vidurinėsios klasės tėvai linkę pasirinkti mokyklas, kurios atitinka jų pažiūras ir lūkesčius, jų vaikų gebėjimus. Darbininkų klasės tėvai yra linkę pasirinkti mokyklas pagal geografinį patogumą.

Šaltinis: Kelly A. Juxtaposing some contradictory findings from research on school choice. *Magis. Revista internacional de investigacion en Educacion*. 2009, 2 (3), 83–110

Kaip tėvai renkasi švietimo įstaigas? Stephen Ball, Richard Bowe ir Sharon Gerwitz nustatė tris tėvų grupes pagal mokyklos pasirinkimo pobūdį: įgudusieji, vidutiniškai įgudusieji ir besirenkantieji padrikai (angl. *disconnected*). Paskiausia grupė – paprastai darbininkų klasės tėvai. Įgudusieji – vidurinėsios klasės profesionalai, vidutiniškai įgudusieji – įvairios kilmės ir išsilavinimo tėvai. Rinkdamiesi racionaliai tėvai maksimaliai orientuojasi į naudą, elgiasi apgalvotai ir atsižvelgia į savo vaikų poreikius, vadovaujasi aiškiais pasirinkimo kriterijais, apsparsto visas pasirinkimo galimybes. Rinkdami reikalingą informaciją apie švietimo įstaigas, jie remiasi savo vertybėmis ir socialiniais bei profesiniais tinklais (Coleman, 1988). Todėl tėvai, kurie neturi galimybės gauti tokios informacijos, negali patekti į stiprias ugdymo požiūriu klases ir yra pažeidžiami dėl mažesnių pasirinkimo galimybių. Nepasiturintys tėvai retai kada gauna laiku reikiamą informaciją, kuri leistų tinkamai pasirinkti. Kita vertus, Bauch ir Goldring (1995); Bosetti (2000, 2001); Reay ir Ball (1998); Reay ir Lucey (2000) tyrimais įrodė, kad rinkdamiesi tėvai vadovaujasi įvairia logika ir įvairios tėvų grupės elgiasi skirtingai. Valstybinės mokyklas lankančių vaikų tėvai paprastai leidžia savo vaikus į paskirtas mokyklas prieš tai neieškodami informacijos. Nepriklausomas mokyklas lankančių vaikų tėvai paprastai iš pradžių renka informaciją. Nuo anksčiau aprašytos tėvų grupės juos skiria jiems prieinama gausesnė informacija ir tos informacijos didesnės paieškos galimybės. Dar kita tėvų grupė remiasi draugų ir kitų tėvų turima informacija, jie mažiau linkę analizuoti švietimo įstaigos veiklos ataskaitas, o labiau orientuojasi į pažįstamų, kaimynų, kolegų, giminių vaikų patyrimą. Remiantis šių tyrimų rezultatais galima kelti prielaidą, kad įvairios pasirinkimų schemos gali būti veiksmingos tik su sąlyga, kad skurdžių šeimų tėvai būtų aktyvesni ir jiems būtų teikiama daugiau informacijos.

Ką rodo tyrimų rezultatai apie valstybinių ir privačių ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų veiklos pokyčius įvedus IU krepšelį?

Ikimokyklinio ugdymo vaiko krepšelis (angl. *Voucher*) 1996–1997 metais buvo diegiamas Anglijoje, Velse ir Škotijoje. Buvo siekiama išplėtoti ikimokyklinio ugdymo paslaugų tei-

kimą (kad įsitrauktų ir privatūs tokių paslaugų teikėjai), padidinti vietų vaikams skaičių, paskatinti ikimokyklinio ugdymo paslaugų įvairovę. Šio bandymo metu kiekvienas iki 5 metų amžiaus vaikas turėjo teisę gauti „krepšelį“, kurį galėjo iškeisti į pusės dienos buvimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Įstaiga turėjo būti užregistruota kaip atitinkanti Karališkosios inspekcijos nustatytus kokybės standartus. Tėvai galėjo rinktis, kuriai įregistruotų įstaigų atiduoti „krepšelį“. Tačiau tėvams nebuvo pažadėta, kad jų vaikui būtinai bus skirta vieta norimoje įstaigoje, ar kad tos pačios rūšies ikimokyklinio ugdymo paslaugos bus prieinamos kiekvienam vaikui. Ikimokyklinio ugdymo paslaugos buvo plečiamos atrinktuose regionuose. Vyravo retai apgyvendinti rajonai, kuriuose nuo seno buvo menkas ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklas. Šiame bandyme galėjo dalyvauti vietinės valdžios, privačiojo ar savanorių sektoriaus atstovai, jei siūlė ne mažiau kaip du ikimokyklinio ugdymo užsiėmimus (kiekvienas turėjo trukti ne trumpiau kaip 2 val. 45 min.) per savaitę ir atitikti nustatytus reikalavimus.

Caristine Strepn, Lesley Low, Sally Brown, David Bell, Peter Cope, Brian Morris ir Steve Waterhouse (1998) šio bandymo rezultatus analizavo keliais aspektais: ar tikrai padaugėjo ikimokyklinio ugdymo vietų vaikams iki 5 metų amžiaus; kaip į siūlomą schemą reagavo valstybiniai ir privatūs ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjai; ar atsirado teikiamų ikimokyklinio ugdymo paslaugų įvairovė.

Paaiškėjo, kad vietinė valdžia turėjo daugiau galimybių išplėtoti jau esamą ikimokyklinio ugdymo sistemą. Ji galėjo panaudoti kitų biudžetų išteklius visoms išlaidoms padengti, galėjo lanksčiau panaudoti jau turimą personalą ir patalpas. Privačiajame ir savanorių sektoriuje ikimokyklinio ugdymo paslaugos nebuvo išplėtos. Daugiau kaip pusė galimų vietų privačiajame sektoriuje buvo tuščios. Neatsirado nė vieno naujo paslaugų teikėjo. Du (iš savanorių sektoriaus) nutraukė veiklą. Tokius rezultatus lėmė tai, kad privačiajam ir savanorių sektoriui buvo sunkiau rasti finansinę paramą visų teikiamų ikimokyklinio ugdymo paslaugų išlaidoms padengti. Jų iniciatyvą stabdė ir daugumos tėvų teikiama pirmenybė vietinės valdžios ikimokyklinio ugdymo įstaigoms. Įtakos turėjo ir kalbos apie galimus politikos po-

kyčius pasikeitus vyriausybei. Buvo nerimaujama dėl ateities: ar išliks 4 metų vaikų ikimokyklinio ugdymo poreikis privačiajame ir savanorių sektoriuje.

Kita vertus, buvo atskleisti privačiajam sektoriui saviti bruožai. Privatūs ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjai pasiūlė ilgesnį vaiko buvimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje laiką,

daugiau vaikų galėjo būti ikimokyklinio ugdymo įstaigoje po pietų; vaikai būdavo priimami ir pasibaigus mokslo metams, o siūlomų darbo valandų lankstumas buvo patrauklesnis dirbantiems tėvams. Tėvai, naudojantys IU krepšelių privačiajame sektoriuje, džiaugėsi galimybe sumažinti asmenines išlaidas. Dirbantys tėvai ir toliau vertino darželio darbo valandų lankstumą privačiajame sektoriuje.

Tyrėjai konstatavo, kad ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtra buvo užfiksuota tik vietinės valdžios sektoriuje. Čia ikimokyklinio ugdymo vietų padaugėjo nuo 1 600 iki 2 800 vietų, arba 75 proc. IU krepšelio principo taikymas pagerino ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumą geografiškai izoliuotose teritorijose ir šiek tiek miestuose. Šis pagerėjimas nebūtinai koncentravosi tik į nepalankiomis sąlygomis gyvenančias šeimas. Jei ikimokyklinio ugdymo paslaugos išsiplėtė vietos valdžios sistemoje, tai privačiajame sektoriuje pokyčių buvo mažai.

Pažymėtina, kad IU krepšelis nepadengė visų ikimokyklinio ugdymo išlaidų, ypač jei skaičiuojamos ir kapitalinės išlaidos (patalpos ir t. t.), o tai kartu su nerimu dėl ateities (ar tai bus tęsiama) slopino ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtrą privačiajame sektoriuje. Buvo konstatuota: „Atrodo, kad rinkos pokyčio koncepcija nėra tinkama koncepcija. Santykius tarp vietos valdžios ikimokyklinio ugdymo sistemos ir privatačio bei savanorių sektorių geriau būtų apibūdinti kaip papildančius vienas kitą, o ne kaip konkuruojančius.“ Pasirodė, kad vietinės valdžios sistemos įstaigos identifiko paslaugų tipus (pavyzdžiui, retai apgyvendintos vietovės, dirbančių tėvų vaikai), kurias norėtų perleisti kitiems, šiuo atveju – privačiajam sektoriui.

Kitą tyrimą, kurio rezultatai yra svarbūs Lietuvai, atliko H. M. Levin, H. L. Schwartzs (2007). Jie domėjosi, ar galima finansuojant universalų (skirtą visiems vaikams) ikimokykliniam ugdymui pritaikyti voucher'io (IU krepšelio) principą ir tuo pat metu reguliuoti besiformuojančią rinką. Tyrimo objektas buvo *Georgia Pre-K* programa, kuri JAV buvo pirmoji ikimokyklinio ugdymo programa, atvira visiems 4 metų amžiaus vaikams, vykdoma Džordžijos valstijoje. Ši programa buvo įgyvendinama 1997–2003 metais. Ji panaši į IU krepšelio programą tuo, kad tėvai galėjo rinktis iš valstybinių ir privačių ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų bet kuriame rajone. Valstybė finansus skyrė teikėjui, o ne tėvams. Teikėjas gaudavo finansavimą tik tuo atveju, jei surinkdavo ne mažiau kaip 18 vaikų grupę. Esminis keliamas klausimas – ar visapusiškas (angl. *comprehensive*) IU krepšelio suteikimas ikimokykliniam ugdymui valstybės sąnaudomis yra geriau nei kategorinis (angl. *categorical*), kai finansavimas skiriamas tik tam tikrai grupei vaikų (atsižvelgiant į socialinę eko-

nominę šeimos padėtį ar gyvenamąją vietą). Remdamiesi atlikta daugelio tyrimų rezultatų apžvalga H. M. Levin, H. L. Schwartzs teigia, kad, esant universaliai ikimokykliniam ugdymui (visiems vaikams), pastebima, kad įvairių socialinių klasių, rasių vaikai dalijasi bendru patyrimu, kalbine patirtimi, žaidimais, idėjomis, kūrybingumu ir įgūdžiais. Vertinant *Georgia Pre-K* programos diegimo rezultatus buvo remiamasi keturiais kriterijais: pasirinkimo laisve, teisingumu (angl. *equity*), produktyvumu (angl. *productive efficiency*), socialine sanglauda (angl. *social cohesion*).

Tyrėjų teigimu, IU krepšelio principo taikymo sėkmė priklauso nuo tokių politikos priemonių kaip **finansavimas ir veiklos reglamentavimas**. Kalbant apie **finansavimą** akcentuojamas **krepšelio dydis** (jo atitiktis vaiko ugdymo poreikiams), **papildomo mokėjimo galimybė**, **papildomos paramos** (pavyzdžiui, vežiojimo paslaugų, reikalingos informacijos) **teikimas** (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Finansinių veiksnių galimas poveikis pasirinkimo laisvei, teisingumui, socialinei sanglaudai

Didesnis vaikų darželio krepšelis	
Pasirinkimo laisvė	Didėja, nes skatina konkuruojančios rinkos paslaugų įvairovę.
Teisingumas	Didėja, jei didesnės valstybės investicijos į skurdžių šeimų vaikus mažina jų privačias išlaidas darželiui.
Socialinė sanglauda	Didėja, jei pateikiamos tokios patrauklios paslaugos, kurias pritrauktų turtingesnių šeimų vaikus į įstaigas, kurias lanko vaikai iš neturtingų šeimų.
	Didėja, jei gali padengti išlaidas įvairesnėms veikloms ir jų metu sudaro galimybes visiems vaikams ilgiau bendrauti.
Papildomas mokėjimas	
Jei tai leidžiama	Didesnė pasirinkimo laisvė turtingiems tėvams, veiksmingesnė darželių konkurencija dėl turtingų šeimų vaikų.
	Didėja skurdžių šeimų vaikų segregacija, nes jie tegali patekti į darželius, kuriems užtenka krepšelio dydžio.
	Žalos nėra, jei gali apmokestinti tėvus, kurie nori papildomų veiklų po bendros veiklos, jei gali apmokestinti didesnes pajamas gaunančias šeimas (kurių pajamos aukščiau skurdo lygio) už vaikų sveikatos priežiūrą, maitinimą ir vežiojimą.
	Papildomų priemonių prevencija yra labai sunki, nes reikia didelių pastangų stebėsenai (kontrolei).

Paramos teikimas

Segregacija	Mažina, nes vaikų vežiojimas į toliau nuo gyvenamosios vietos esantį darželį nebėra kliūtis skurdžiai gyvenančioms šeimoms.
Teisingumas	Didina, nes valstybė, kompensuodama vežiojimo išlaidas, teikdama informaciją apie ugdymo alternatyvas, didina lygias galimybes.
Socialinė sanglauda	Didina, nes įvairios socialinės padėties vaikai gali lankyti tą patį darželį.

Šaltinis: Levin H. M., Schwarts H. L. Educational vouchers for universal pre-schools / Economics of Education Review. 2007, 26, 3–16

Veiklos reglamentavimas. Jei ikimokyklinio ugdymo įstaiga norėjo gauti minėtos programos krepšelį, ji turėjo atitikti tam tikrų sričių keliamus reikalavimus (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų veiklos reglamentavimo kriterijai (*Georgia Pre-K* programa)

Veiklos reglamentavimo sritis	Veiklos reglamentavimo turinys
Vaikų saugumas	Tinkamos patalpos.
Personalo kvalifikacija	Mokytojų, padėjėjų skaičiaus ir vaikų skaičiaus santykis, kvalifikacijos atitiktis reikalavimams (socialiniams ir pažintiniams vaikų įgūdžiams ugdyti, kurie užtikrintų sėkmę mokykloje, vaiko saugumą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje).
Vaikų priėmimo kriterijai	Vertinama, ar taikomi nediskriminaciniai vaikų priėmimo kriterijai, užtikrinantys lygias galimybes, jei yra daugiau norinčiųjų nei vietų.
Ugdymo turinys ir veiklos rodikliai	Vertinant akcentuojami įgūdžiai, kurie yra svarbiausi vaiko sėkmei mokykloje.

Šaltinis: Levin H. M., Schwarts H. L. Educational vouchers for universal pre-schools / Economics of Education Review. 2007, 26, 3–16

Tyrėjų teigimu, kuo detalesnis ir daugiau apimantis veiklos reglamentavimas, tuo ikimokyklinio ugdymo įstaigos yra panašesnės, o tai riboja tėvų pasirinkimo laisvę. Juo labiau reglamentuojama veikla, tuo rezultatai geresni, jei ikimokyklinio ugdymo įstaigos konkuruoja apibrėžtuose bendros veiklos rėmuose. Tada yra lengviau sukurti ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklos rezultatų vertinimo sistemą, lengviau pateikti rezultatus tėvams, be to, ir panaikinti licenciją, jei įstaigos veiklos rezultatai yra prasti. *Georgia Pre-K* programoje didesnė reglamentavimo dalis yra skirta socialinei sanglaudai ir teisingumui stiprinti, siekiant pateikti bendrą ugdymo turinį ir veiklos rezultatų vertinimo kriterijus. Tyrėjai pripažįsta, nors *Georgia Pre-K* programa yra stipriai reglamentuota, vis dėlto tik ji suteikia daug galimybių pasirinkti: dalyvauti gali valstybinės, konfesinės mokyklos ir privatūs pelno siekiantys teikėjai, tačiau 6,5 valandų dienos programoje negali būti jokios religinės veiklos. Taip pat pastebima: jei taikomi apribojimai, labiau apsunkinantys ir biurokratiniai nei padedantys, tai mažina ikimokyklinių įstaigų veiksmingumą.

Georgia Pre-K programos įgyvendinimo rezultatai ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų dalyvavimas. Pelno nesiekiančių teikėjų dalyvavimo kaita buvo stabiliausia: mažas įsitraukusių ir pasitraukusių skaičius. Valstybinio sektoriaus kaita buvo statiškiausia palyginti su kitais. Valstybinių įstaigų dalyvavimas buvo pastovus, palyginti nedaug buvo pasitraukusių ar naujai įsitraukusių. Pelno siekiantis sektorius demonstravo dinamiškiausią dalyvavimą rinkoje (didžiausia įsitraukiančiųjų ir pasitraukiančiųjų dalis). Tačiau privačios įstaigos neišstūmė iš rinkos valstybinių ar pelno nesiekiančių darželių. Dalyvavimo programoje proporcijos išliko tos pačios.

Teisingumas ir socialinė sanglauda. Universalios ikimokyklinio ugdymo programos yra orientuotos į teisingumą,

skirtos rengti **visus vaikus** mokyklai. Socialinės sanglaudos tikslai pasiekiami sudarant sąlygas skirtingų socialinės ekonominės padėties šeimų vaikams įgyti bendrą patyrimą mokantis socialinėje sąveikoje. Rinkos mechanizmo taikymo universalioms programoms pranašumas tas, kad jos didina prieinamumą ir pasirinkimo galimybes labai skurdžiai gyvenančių tėvų vaikams. Sudaromos sąlygos užtikrinti didesnę lygybę šeimoms, turinčioms skirtingas pajamas. Lygios dalyvavimo ikimokykliniame ugdyme galimybės griauna vaikų stratifikavimą pagal šeimos gaunamas pajamas, kai valstybinius vaikų darželius lanko skurdžiausiai gyvenančių šeimų vaikai, o privačiuosius tie, kurie gali mokėti. Vis dėlto H. M. Levin, H. L. Schwarts (2007) pabrėžė, kad vykdant programą buvo tam tikra vaikų stratifikacija: privatūs darželiai vengė priimti tiek pat vaikų iš skurdžių šeimų, palyginti su valstybinėmis ir pelno nesiekiančiomis įstaigomis. Tai paaiškinama tuo, kad pelno nesiekiančioms ir valstybinėms įstaigoms yra daugiau tikimybių iš įvairių fondų gauti subsidijų, kurios padengia papildomas išlaidas dirbant su skurdžių šeimų vaikais. Pastebėtas vaikų stratifikavimas pagal šeimos pajamas lemia mažesnę segregaciją, palyginti su tomis programomis, kurios skirtos tik skurdžių ar (ir) tik gyvenančių konkrečioje teritorijoje šeimų vaikams.

Georgia Pre-K programos įtaka ikimokyklinių įstaigų veiklos kokybei

Henri, Gordon ir Rickman (2004) palygino 353 vaikų, dalyvavusių *Georgia Pre-K* programoje, ir 134 vaikų, dalyvavusių *Head Start* programoje (skirtoje socialinės rizikos šeimų vaikams), pažinimo ir kalbos testų rezultatus. Visi vaikai buvo iš skurdžių šeimų. Nustatyta, kad dalyvavusių *Georgia Pre-K* programoje vaikų testų rezultatai yra geresni. Tai leistų teigti, kad programos, kuri buvo orientuota į visus vaikus, pasiekti rezultatai yra geresni, palyginti su programa, kuri buvo skirta tik neturtingų šeimų vaikams.

Georgia Pre-K programoje buvo siekiama didinti ikimokyklinių įstaigų konkurenciją stengiantis įtraukti ir privačius paslaugų teikėjus. Henry ir Gordon (2003, 2004) tyrė vaikus, kurie dalyvavo šioje programoje būdami 4 metų amžiaus. Pakartotinai šie vaikai buvo tiriami po ketverių metų, kai jau buvo trečioje klasėje. Buvo nustatytas teritorijų, kuriose vaikai lankė darželius, darželių konkurencijos koeficientas. Tyrimas parodė, kad geresnius rezultatus pasiekė tie vaikai, kurie

lankė darželius aukštesnio konkurencingumo teritorijoje. Jų kalbos, matematikos mokymosi pasiekimai buvo geresni, jie rečiau likdavo toje pačioje klasėje kartoti kurso. Remdamiesi gautais rezultatais *Georgia Pre-K* programos vertintojai teigia, kad taikytas IU krepšelio mechanizmas padidino konkurenciją, kuri savo ruožtu pagerino vaikų darželių veiklos rezultatus ir kokybę.

Ką rodo apžvelgtų tyrimų rezultatai?

Taikant IU krepšelj buvo pasiekti šie rezultatai:

- Sudarytos sąlygos ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtrai valstybiniame sektoriuje.
- Padidintas ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumas.
- Padidinta konkurencija, kuri savo ruožtu pagerino vaikų darželių veiklos rezultatus ir kokybę.
- Padidėjo socialinė sanglauda ir socialinis teisingumas esant ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklos reglamentavimui.
- Privatūs ikimokyklinio ugdymo teikėjai linkę pasitraukti, jei veiklos reglamentavimas yra labiau apsunkinantis nei padedantis, jei ateities perspektyva nėra aiški.
- Tarp valstybinių ir nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų gali susiklostyti ne konkuruojantys, o papildantys vienas kitą santykiai: savotiškas pasidalijimas teikiamų paslaugų tipais ir aptarnavimo teritorija.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO KREPŠELIS LIETUVOJE

Lietuvoje IU krepšelis buvo įvestas 2011 metų sausio 1 dieną visuose (valstybiniuose, savivaldybių ir nevalstybiniuose) vaikų darželiuose viliantis, kad tai „**stabilizuos** sunkmečio sąlygomis problemišką **ikimokyklinio ugdymo finansavimą, sudarys sąlygas** ikimokyklinio (taip pat ir nevalstybinio) ugdymo **plėtrai, skatins** ugdymo organizavimo formų **įvairovę, sveiką konkurenciją** tarp savivaldybių ir nevalstybinių ugdymo įstaigų, **mažins prieinamumo skirtumus** tarp miesto ir kaimo gyvenamųjų vietovių“ (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 12 28 raštas Nr. SR-11-02-49).

IU krepšelis yra Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos sudedamoji dalis. Jis buvo apskaičiuotas pagal Mokinių registre 2010 m. rugsėjo 1 d. fiksuotą ugdymo įstaigose vaikų skaičių ir yra **skiriamas visoms**

valstybinėms, savivaldybių ir nevalstybinėms ugdymo įstaigoms per tikslinę dotaciją. Šios dotacijos skirstymą administruoja savivaldybių administracijos, vadovaudamosi tuo pačiu principu kaip ir skirdamos Mokinio krepšelio lėšas bendrojo ugdymo (savivaldybių ir nevalstybinėms) mokykloms. Nevalstybinėms ikimokyklinio ugdymo įstaigoms iš valstybės biudžeto buvo numatyta 1,3 mln. litų. IU krepšelis numatomas ne mažiau **kaip 4 val. per dieną (20 val. per savaitę)** ugdymui finansuoti. Likusias ugdymo valandas finansuoja ir ūkio lėšų ugdymo įstaigoms skiria steigėjas. 2011 metų IU krepšelis – 2 555 litai. Vaikui, turinčiam **specialiųjų ugdymosi poreikių ir integruotam** bendrosios paskirties ikimokyklinio ugdymo grupėse ar ugdomam specialiosiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, taip pat specialiosiose ikimokyklinio ugdymo grupėse, skiriamas **35 proc. didesnis krepšelis** – 3 450 litų metams.

4 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo krepšelio struktūra

Lėšų paskirtis	Lėšų suma	Pastabos
IU priemonėms	70 litų	Minėtoms ugdymo reikmėms turi būti skiriama ne mažiau kaip 60 proc. nurodytų sumų. Likusią IU krepšelio dalį sudaro lėšos, skirtos ugdymo valandoms apmokėti.*
Pažintinei veiklai	10,4 lito	
Auklėtojų ir ugdymo procese dalyvaujančių specialistų kvalifikacijai tobulinti	19 litų	
Informacinėms ir komunikacinėms technologijoms diegti ir naudoti	20 litų	
Pedagoginėms psichologinėms tarnyboms	19 litų	

* Dalis mokinio krepšelyje numatytų lėšų įvairioms veikloms (pavyzdžiui, brandos egzaminų organizavimas), kurių nėra ikimokykliniame ugdyme, **skiriamos ikimokyklinio ugdymo prieinamumui gerinti ir ugdymo formų įvairovei skatinti.**

Šaltinis: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 12 28 raštas Nr. SR-11-02-49

Ikimokyklinio ugdymo finansavimo Lietuvoje pokyčiuose ypač svarbūs yra du dalykai: pirma, IU krepšelio įvedimas, t. y. principo „pinigai paskui mokinį“ taikymas ikimokykliniame ugdyme. Antra, privačių ikimokyklinio ugdymo teikėjų atsiradimas ir tam tikrų rinkos elementų ikimokykliniame ugdyme taikymas.

Kas gali būti svarbu Lietuvai iš užsienio šalių patirties? Ar IU krepšelis paskatins ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtrą? Dabartiniu IU krepšelio taikymo Lietuvoje etapu į

šį klausimą galima atsakyti teigiamai. Švietimo informacinių technologijų centro duomenimis, 2011 m. ikimokyklinio ugdymo įstaigas lanko 5 736 vaikais daugiau palyginti su 2010 m.

Ar atsiras Lietuvoje konkurencija ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikimo srityje?

Duomenys apie tai, kiek 2011 m. rugsėjo 1 d. Lietuvoje buvo valstybinių, savivaldybių, bendruomeninių ir nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų, gaunančių IU krepšelj, pateikiami 5 lentelėje.

5 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir vaikų skaičius jose 2011 m. rugsėjo 1 d.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir vaikų skaičius jose 2011 m.			Lietuvos savivaldybėse veikiančios nevalstybinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos 2011 m.	
Steigėjas	Įstaigų skaičius	Vaikų skaičius	Savivaldybė	Nevalstybinių įstaigų skaičius*
Savivaldybė	606	67180	Vilniaus m.	18
Valstybinė	3	166	Kauno m.	2
Nevalstybinės	28	885	Šiaulių m.	1
Iš viso	637	68231	Marijampolės	1
			Pakruojo r.	1
			Visagino	1

* Be bendruomeninių ikimokyklinio ugdymo įstaigų.

Šaltinis: ITC

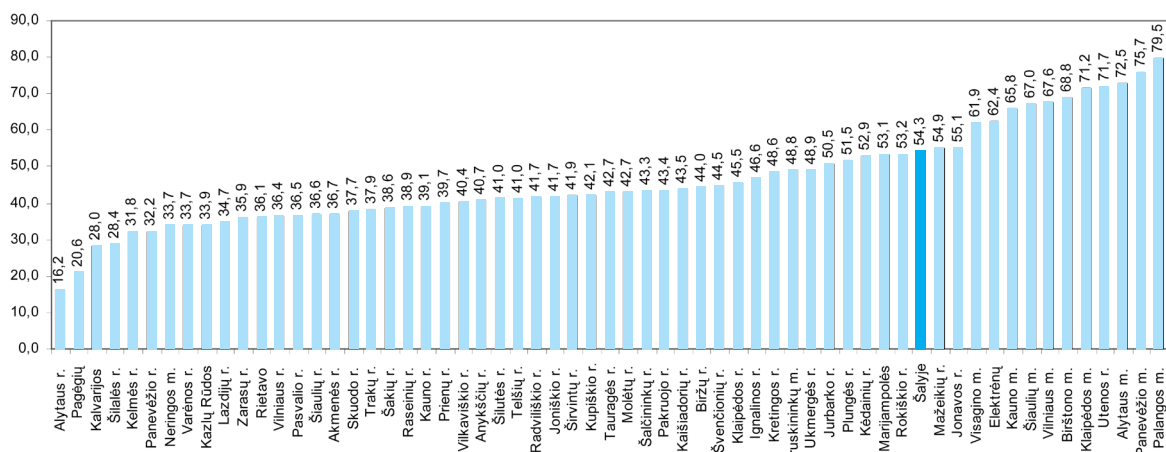
Lietuvoje nevalstybinės (privачios ir bendruomeninės) ikimokyklinės įstaigos sudaro 4,4 proc. visų ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičiaus, o jas lankantys vaikai – 1,3 proc. visų ikimokyklinės įstaigos lankančių vaikų skaičiaus (žr. 5 lentelę). Kol kas negalima pasakyti, kiek tiksliai padaugėjo nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų įvedus IU krepšelį, nes ne visos nevalstybinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos anksčiau buvo oficialiai užsiregistravusios kaip ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjos.

Šiuo metu svarbu tai, kad IU krepšelis paskatino įteisinti nevalstybines ikimokyklinio ugdymo paslaugas ir nors kiek sumažinti šių paslaugų teikimo išlaidas. Galima teigti, kad pasitvirtino teiginys, jog paprasčiausias būdas išlaisvinti konkurenciją – sudaryti pakankamai lengvas sąlygas privatiems švietimo teikėjams gauti visą (ar dalį) valstybinio finansavimo (Frederick M. Hess, 2009). Šiuo metu Lietuvoje yra palengvintos ikimokyklinio ugdymo įstaigų steigimo sąlygos privatiems paslaugų teikėjams: sumažinti reikalavimai patalpoms ir higienos normoms. Vyriausybės patvirtintoje naujoje statinių ir patalpų naudojimo tvarkoje numatoma, kad vaikų darželiai gali veikti visuomeninės ir gyvenamosios paskirties pastatuose ir patalpose (nuosavuose, daugiabučiuose namuose, kultūros, administraciniuose, poilsio pastatuose

ir patalpose). Ši tvarka ir minėtos supaprastintos higienos normos sudaro palankias sąlygas kurti naujus mažus, vaiko ugdymo poreikius ir šeimos lūkesčius atitinkančius darželius ir spręsti įsisenėjusią vietų ikimokyklinio ugdymo įstaigose stygiaus problemą. Tai yra svarbu, nes IU krepšelis apmoka tik 4 ugdymo valandas. Anksčiau minėtų tyrimų rezultatai rodo, kad privatūs ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjai patiria papildomą įtampą: turi būti rasta lėšų padengti ne tik likusių valandų, bet ir patalpų išlaikymo išlaidas.

Informacinių technologijų centro duomenimis (žr. 5 lentelę), didžiausias nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius yra Vilniaus mieste (18). 54-iose Lietuvos savivaldybėse visai nėra nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Kaip jau buvo minėta, diegiant *Georgia Pre-K* programą didžiausią dalyvavimo kaitą demonstravo būtent privatūs paslaugų teikėjai, palyginti su valstybiniu ir savanorių sektoriumi. Kaip keisis privačių ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų dalyvavimas Lietuvoje, bus galima pasakyti tik atlikus tyrimą po kelerių metų. Nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų neatsirado nė vienoje savivaldybėje, kurioje 1–6 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigoje, dalis, palyginti su to amžiaus grupe, yra mažesnė nei 40 proc. Daugiausia tai kaimiškosios savivaldybės (žr. 1 pav.)

1 pav. 1–6 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigoje, dalis palyginti su to amžiaus vaikų grupe savivaldybėse 2010 m.

Šaltinis: ŠVIS, STD

Galima spėti, kad tai gali lemti tokie veiksniai kaip antai: vidinė gyventojų migracija Lietuvoje, savivaldybėse gyvenančių šeimų socialinės ekonominės padėties ypatumai. Negalima ignoruoti ir anksčiau minėtų tyrėjų užuominų, kad, susidarant sunkumams padengti visas ikimokyklinio ugdymo išlaidas, privatūs paslaugos teikėjai orientuojasi į turtingas šeimas. Kokios prielaidos įsitraukti privatiems ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjams yra Lietuvos kaimiškosiose savivaldybė-

se, gali parodyti tik specialus tyrimas po kelerių metų, kai, tikėtina, valstybinių ir nevalstybinių paslaugų teikėjų santykis ikimokykliniame ugdyme jau nusistovės. Tačiau negalima atmesti ir tos galimybės, kad konkurencijos tarp valstybinių ir nevalstybinių paslaugos teikėjų Lietuvoje nebus. Nevalstybiniai ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjai konkuruos tarpusavyje dėl turtingų šeimų vaikų, o tai gali didinti skurdžių šeimų vaikų segregaciją, mažinti socialinę sanglaudą.

Ar įvestas IU krepšelis padidins ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumą ir socialinį teisingumą? Georgia Pre-K programos diegimo rezultatų tyrėjai akcentavo, kad IU krepšelio teigiamą įtaką ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumui ir socialiniam teisingumui didinti turi IU krepšelio dydis, tai yra, ar jo užtenka vaiko ugdymo(si) poreikiams tenkinti, ar yra galimybė gauti papildomą paramą. Lietuvoje diegiamame IU krepšelyje vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, skiriamo krepšelio dydis yra 35 proc. didesnis palyginti su IU krepšeliu, skiriamu tokių poreikių neturintiems vaikams. 6 proc. IU krepšelio lėšų (didžiųjų miestų savivaldybėse – 5 proc.) savivaldybės savo nuožiūra gali perskirstyti ikimokyklinio ugdymo prieinamumui (pavyzdžiui, vežiojimo paslaugoms) ir ugdymo formų įvairovei užtikrinti. Galima teigti, kad pagrindinės prielaidos, kurias mini Georgia Pre-K programos rezultatų tyrėjai, Lietuvoje yra sudarytos.

Kitas svarbus veiksnys yra tai, ar IU krepšelį gauna tik viena kuri nors ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų grupė ar visos, ar orientuojamasi į nepalankiomis socialinėmis ekonominėmis sąlygomis gyvenančių šeimų vaikus, ar į visus vaikus. Lietuvoje IU krepšelį gauna visi ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjai, jei steigiamą įstaigą, personalas ir veiklos programa atitinka teisės aktuose numatytus reikalavimus.

Ar bus užtikrintas bendras ikimokyklinio ugdymo turinio branduolys, būtinas socialinei sanglaudai didinti? Šiuo metu tai daugiau retorinis klausimas. Georgia Pre-K programos išskirtinis bruožas – jos įgyvendinimas buvo stipriai reglamentuotas: buvo suformuluoti ne tik griežti reikalavimai vaikų priėmimui, vaikų darželių personalui, ugdymo turiniui. Buvo nuolat stebimas ugdymo procesas ir jo rezultatai, vaiko pažanga. Tai leido užtikrinti ikimokyklinio ugdymo turinio branduolį, būtiną sėkmingam mokymuisi mokykloje ir apskritai turtinti vaikų patirtį. Išanalizavus šiuo metu Lietuvoje galiojančius reikalavimus, taikomus privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų steigimui ir paslaugų teikimui, galima teigti, kad griežtesni ir labiau kontroliuojami yra reikalavimai patalpoms. Neatitinkant jų, sunku įsteigti privatų lopšėlį ar darželį. Reikalavimai personalo komplektavimui ir ikimokyklinio ugdymo turiniui formuoti ir jį vykdyti yra gana konkretūs, bet jų realios atitikties šiems reikalavimams stebėseną tenka steigėjo atsakomybei. Aišku, kad privačių, valstybinių ikimokyklinio ugdymo kokybės ir rezultatų lyginamoji analizė yra ateities reikalas, kai bus suformuluoti Lietuvai aktualūs ikimokyklinio ugdymo kokybės kriterijai. Šiuo metu mūsų šaliai tenka spręsti ne uždavinį, ar valstybė turi stebėti ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybę, bet problemą kaip tai padaryti.

Pagrindiniai šaltiniai:

1. Kelly A. Juxtaposing some contradictory findings from research on school choice. *Magis. Revista internacional de investigación en Educacion*, 2009, 2 (3), 83–110.
2. Early childhood education and care in Europe: Tackling social and Cultural Inequalities EACA. P. 9. Eurydice, 2009.
3. Hess F. M. A Market for Knowledge? *Handbook of Education Policy Research*. Ed. By Gary Sykes, Barbara Shneider, David N. Plank. EARA, 2009.
4. Levin H. M., Schwarts H. L. Educational vouchers for universal pre-schools / *Economics of Education Review*, 2007, 26, 3–16.
5. Lynch K., Moran M. Markes, scholls and the convertibility of economic capital: the complex dynamic of class choice. *British Journal of sociology of education*, 2006, Vol. 27, No. 2: 221–235.
6. Witte J. F. Vouchers. *Handbook of Education Policy Research*. Ed. By Gary Sykes, Barbara Shneider, David N. Plank. EARA, 2009.
7. Pre-school Education Voucher Initiative: NATIONAL Evaluation of the Pilot year by Caristine Stephen, Lesley Low, Sally brown, David Bell, Peter Cope, Brian Morris and Steve Waterhouse. University of Stirling, February 1998.

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių švietimo padalinių specialistams ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Leidiniai skelbiami internete adresu http://www.smm.lt/svietimo_bukle/analizes.htm ir portale Emokykla.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų biuro vedėjui Ričardui Ališauskui (ricardas.alisauskas@smm.lt).

Autorius, norinčius publikuoti savo parengtas analizes serijoje „Švietimo problemos analizė“, prašome kreiptis į Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų biuro vyresniąją specialistę Veroniką Šiurkienę (el. p. [veronika.siurkiene@smm](mailto:veronika.siurkiene@smm.lt), tel. (8 5) 219 1121).

Analizę parengė dr. Antanas Valantinas, Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Politikos analizės skyriaus vedėjas.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO FINANSAVIMAS. AR IKIMOKYKLINIO UGDYMO KREPŠELIS PATEISINS LŪKESČIUS?

Redaktorė Nijolė Šorienė

Maketavo Valdas Daraškevičius

2011-12-23. Tir. 1850 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos

Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius

Spausdino UAB „Lodvila“, Sėlių g. 3A, LT-08125 Vilnius

ISSN 1822-4156